

ONKO SUKUPUOLI LIIAN LÄHELLÄ?

Vieraan ja kaukaisen voi ottaa analyyttisiin pihteihin, käännellä ja katsoa kriittisin silmin. Vieraan olemista ei selitetä luonnolliseksi tai väistämättömäksi tulokseksi jostakin kehityskulusta. Oudon luonnollisuus puretaan tietoisien ja tiedostamattoman toiminnan lopputulokseksi. Sukupuoli on kiinni sekä yksittäisissä tutkijoissa että koko tiedeyhteisössä. Se puhuu meissä ja meistä. Tämä läheisyys kenties selittää sen, miksi tiedeyhteisön on vaikea eritellä saati muuttaa yhteisön sukupuolittuneita käytäntöjä.

Viestintä- ja mediatutkimuksessa sukupuoli on lokeroitu omaksi lohkokseen, nimetty joidenkin (nais)tutkijoiden tehtäväksi ja unohdettu sekä valtaosassa tutkimusta että tiedeyhteisöjen käytännöissä. Jotakin on nyt muuttumassa ja vuosikymmeniä marginaalissa tehty työ on alkanut tuottaa tulosta: Feministinen mediatutkimus on laajentunut ja tullut yhä näkyvämmäksi osaksi viestinnän ja journalisminkin tutkimusta. Ensimmäinen suomenkielinen oppikirjakin feministisestä mediatutkimuksesta, Anna Mäkelän, Liina Puustisen ja Iris Ruohon toimittama *Sukupuolishow, johdatus feministiseen mediatutkimukseen*, ilmestyi viime vuoden lopulla. Sukupuoli on tullut jäädäkseen akateemiseen tutkimukseen ja opetukseen.

Liisa Husu ja Kristiina Rolin (2005) jakavat toimittamansa kirjan *Tiede, tieto ja sukupuoli* johdannossa tieteen ja tiedeyhteisöä koskevansukupuolittutkimuksen neljään osa-alueeseen: tutkijanaisia koskeva tutkimus, sukupuolta tieteen organisaatioissa ja kulttuurissa koskeva tutkimus, sukupuolta tieteen sisällöissä koskeva tutkimus ja tiedon käsitettä ja sukupuolta koskeva tutkimus. Viestintätieteellistä tutkimusta on eritelty tieteen sukupuolen tutkimuksen näkökulmasta niukasti: Tutkimuksen ja tiedon sisällöllisiä kysymyksiä käsitellään monessa feministisesti suuntautuneessa mediatutkimuksessa. Viestintätieteellisellä alalla tutkijanaisten tai tieteen organisaation ja kulttuurin tutkimus sen sijaan on ollut ainakin Suomessa olematonta. Tieteen ja tiedeyhteisön yleinen sukupuolittutkimus on sovellettavissa viestintätieteelliseenkin tutkimukseen. Silti tieteenalakohtaisellekin tutkimukselle on tarvetta samalla tavoin kun on ollut tarvetta tutkia esimerkiksi toimitustyötä sukupuolen näkökulmasta.

Naistutkimuksen vakiintuminen ja eriytyminen omiksi yksiköikseen on vienyt eteenpäin sukupuolen tutkimusta. Hyvä niin. Eriytymisen käänntöpuolena on kuitenkin ollut se, että erityisaloilla sukupuolinäkökulma on ollut helpompi sivuuttaa.. Tieteenalakohtaisenkin sukupuolen tutkimuksen on oletettu hoituvan naistutkimuksessa. Näin ei kuitenkaan ole. Tämä koskee sekä tutkimuksen ja tiedon sisältöä että tutkijoita ja tiedeyhteisöä koskevaa

tutkimusta. Viestintä- ja mediatutkimuksessa sukupuolitutkimuksen vahvistaminen edellyttää sukupuolisokean valtavirtatutkimuksen ja tiedeyhteisön haastamista. Tämä ei ole mahdollista ilman alan teoreettisen keskustelun, käsitteistön ja tieteen historian vankkaa tuntemusta ja kiinteää yhteyttä tiedeyhteisöön.

Husun ja Rolin toimittamassa kirjassa käsitellään tiedettä ja sukupuolta muun muassa tilastojen, aivojen, tekniikan ja teknologian tutkimusten näkökulmista. Mukana ovat myös tieteenalakohtaiset artikkelit kielitieteestä ja sosiologiasta. Sen sijaan viestintä- ja mediatutkimus ovat poissa. Rajaus on mielenkiintoinen. Mediaa ja sukupuoltahan on tutkittu ahkerasti Suomessakin jo vuosikymmeniä. Onko todella niin, ettei viestintä- ja mediatutkimuksen alueelta ole löytynyt ketään, joka olisi aihepiiriä tutkinut.

• • •

Tiedeyhteisöjen käytännöissä sukupuolitietoisuus odottaa vielä tulemistaan. Vaikka näennäisesti sukupuolen voi tieteen ja yhteisön toiminnan keskiöstä siirtää syrjään, sukupuoli ei häviä eikä siirry minnekään. Se on läsnä arjen kokemuksina. Sukupuolella piirretään rajaa tärkeän ja vähäarvoisen välille ja uudistetaan uskoa maailmaa objektiivisesti kuvaavaan tieteeseen. Tieteen jatkuvan arvioinnin periaatteen oletetaan siirtyvän itsestään myös tiedeyhteisön käytäntöihin. Luottamus itsestään syntyvään ja toimivaan kriittisyyteen selittää tiedeyhteisön sukupuolisokeutta: koska kriittinen katse on olennainen osa viestintä- ja mediatutkimusta, minkäänlainen sokeus ei yksinkertaisesti ole mahdollista.

Mutta jotakin on tiedeyhteisön käytännöissäkkin liikahtamassa. Siitä kertoo muun muassa tämän *Tiedotustutkimuksen* numeron sukupuolta käsittelevä keskusteluteema. Teema syntyi kuin itsestään. Kaksi keskustelupuheenvuoroa, Irma Kaarina Halosen ”Naisen aika: symbolisen palveluksessa” ja Kaarina Nikusen ”Kokemuksia kokemassa – kriittinen katse yleisötutkimukseen”, ovat viime syksynä pidetyn Mediatutkimuksen politiikat -seminaarin esitelmiä. Sen sijaan muut tekstit Laura Saarenmaan ”Lehdistöhistorian portinvartijan rooli: katvealueita ja julkisinhhoa” sekä kirja-arviot Henrika Zilliacus-Tikkasen *När könet började skriva, kvinnor i finländsk press 1771–1900* ja Minna Nikusen ”*Ei mikään katastrofi kuitenkaan*”, *selvitys sukupuolten välisestä tasa-arvosta Tampereen yliopiston tiedotusopin laitoksella* teoksista tulivat hieman yllättäen ja pyytämättä. Keskustelupaketin viimeistelee Tarja Savolainen, joka onnittelee itseään toimituskunnan kolumnipaikalla siitä, ettei hänellä ole tyttäriä.

Tämä numero on tämän toimituskunnan ensimmäinen. Ainakaan vielä eivät suuret uudistuksen tuulet puhalla toimituksessa. Toimitussihteerinä jatkaa Pauliina Lehtonen. Jatkuvuutta tuo myös se, että osa edellisen toimituskunnan jäsenistä on mukana uudessakin toimituskunnassa. Uusien jäsenten myötä lehteen tulee uusiakin näkökulmia. Kenties pystymme hieman ravis-telemaan tiedeyhteisöä ja nostamaan esiin uusia keskustelun aiheita. *Tiedotustutkimus* perustettiin vuonna 1978, joten lehti täyttää ensi vuonna 30 vuotta. Edelleen lehden tärkein tehtävä on tarjota lukijoille korkeatasoisia tieteellisiä artikkeleita ja pitää yllä viestintä- ja mediatutkimuksen suomeksi julkaisemisen perinnettä.